

הקדמה קצרה לפרק בתולה נשאת ומסכת כתובות

אירוסין ונישואין

סקירה כללית של הדינים שחלים בשני השלבים

!. הדינים שחלים באירוסין

שני הדינים העיקריים

רמב"ם הל' אישות פר' א הל' א-ג

דברים פרשת כי תצא כב: יג-כד

דברים (שם) כד: א-ד; שו"ע אבה"ע סי' כו, וביאור הגר"א שם ס"ק יב-יג

איסור קרובותיה

ויקרא פרשת אחרי מות יח: יז-יח

רמב"ם הלכות איסורי ביאה ב: י; [מגיד משנה שם עד "מקומות"; ולמשל ע"י מסכת דרך ארץ רבה (פרק עריות) הל' א (במסכתות הקטנות המודפסות בסוף סדר נזיקין), ובגמ' נזיר יא ע"ב "אמר ר' יצחק ... ניהו קדיש ליה" (יב ע"א), ובמפרש שם]

II. הדינים שחלים בנישואין

מה שמפורש בפסוקים (הנ"ל פרשת כי תצא): דין העונש בנערה שזינתה

רמב"ם הל' איסורי ביאה א: ד; הל' איסורי ביאה ג: ד [ע"פ משנה סנהדרין סו ע"ב]

"ליורשה ליטמא לה ולהפר נדריה"

קידושין י ע"א "איבעיא להו ביאה ... ואינו מיפר נדריה"; יבמות כט ע"ב "תני ר' חייא ... גובה כתובתה"

ליטמא לה

ויקרא פרשת אמור כא: א-ג; ספרא אמור פרשה א עד פרק א אות ד, "כי אם לשארו ... את הארוסה"; רש"י יבמות כט ע"ב

ד"ה ולא

רמב"ם הל' אבל ב: א, ז

ליורשה

רקע: מקור הדין שבעל יורש את אשתו - א. [המשנה ב"ב קח ע"א], ב"ב קיא ע"ב "והאיש את אשתו ... למטה אחר"; אקו"ב ק"א

פסקא דלא פיוולט - תוס' ב"ב קיג ע"א ד"ה מתה ב. משנה בכורות נב ע"ב, ובגמ' שם "מאי טעמא ... הבעל דאורייתא";

ושם "רבי אליעזר אומר ... הבעל דרבנן"; ג. רמב"ם הל' נחלות א: ח, ובראב"ד שם

ההגבלה לנשואה - א. סנהדרין כח ע"ב "אמר רבה בר בר חנה ... דעתיה לגבה", וברש"י שם; ב. רש"י כתובות נג ע"א ד"ה

אינו יורשה

להפר נדריה

במדבר פרשת מטות פרק ל

[הפרת האב בבתו קודם שבגרה (רקע)]

רש"י במדבר ל: ד; רמב"ם הל' נדרים יא: ו-ז

הפרת הבעל בארוסה ובנשואה

ספרי במדבר פרשת מטות פסקא קנג; רש"י במדבר ל: ז

[משנה נדרים סו ע"ב, ובגמ' שם (סו ע"א) "ונערה המאורסה ... קדושין משמע" (ע"ב); שם סח ע"א "דבי רבי ... מפירין

נדריה"]

רמב"ם הל' נדרים יא: ח-ט

דין ההפירה בארוסה כשפקעה ממנה רשות האב - משנה נדרים ע ע"א, ובגמ' שם ע"ב "בזה יפה כח ... לא נתרוקנה לרשות הבעל";

רמב"ם הל' נדרים (שם) הל' י; תוס' רי"ד נדרים ע ע"ב עד "ארוס להפר נדרים", ובדף סח ע"א "ויש לדקדק מיכן ... היא

מיפר נדריה"

כע"ל"ה נע"ין בע"ן זה ביתר הרחבה כשנ"ע לסוגיית הג"ע זמן ולא נשאו שבריש פרקון

חובות הבעל לאשתו, וזכויותיו בה

שמות פרשת משפטים כא: ז-יא; מכילתא מסכתא דנזיקין פרשה ג "שארה אלו מזונותיה ... ויענך וירעיבך"

משנה כתובות מו ע"ב; רמב"ם הל' אישות יב:א-ג [הל' ד]
מנחת חינוך פרשת משפטים מצוה מו אות א, "וכ"ז דוקא באשה ... באירוסין וצע"ק"

היתר התשמיש

ירושלמי פסחים פרק י הלכה א, "א"ר לוי האוכל ... חמיו לוקה"; מסכת כלה א:א (עד "אסורה לבעלה")
כתובות ז ע"ב "ברכת האירוסין ... הנשואות על ידי חופה וקידושין", ורש"י שם ד"ה ואסר, ובשיטמ"ק שם ד"ה ובליקוטי
קצת פירושים; רמב"ם הל' אישות י:א
רשב"א כתובות שם ד"ה ואסר, עד "ומותרת לו מעתה"

היתר אכילת תרומה לאשת כהן – "ידן כולו כשנאד סוגית הגיע זמן ולא נשאו בע"ז"

לענין הכשר כה"ג לעבודת יום הכיפורים

ויקרא פרשת אחרי מות טז:ה-ו; משנה יומא ב ע"א, ובגמ' שם יג ע"א "ומי סגי ליה ... דכניס לה"
רמב"ם הל' עבודת יוה"כ א:ב

[איסור קרובותיה לדעת התוס' ביבמות]

תוס' יבמות צז ע"א ד"ה עריות; שער המלך (על הרמב"ם) הל' אישות פרק י, קונטרס חופת חתנים סעיף ה' "ועוד אודיע
... מחלוקת וצ"ע קצת"; פתחי תשובה אבה"ע סי' טו ס"ק ה

[.III. נספח]

בראשית ב:יח-כד; רמב"ן שם פסוק כד; רמב"ן שמות כא:ט "ופירש רש"י ... לבשר אחד"